

Radni upamiętnili Towarzystwo Naukowe i Instytut Bałtycki

Podczas 22. sesji Rada Miasta Torunia upamiętniła w stanowiskach 150. rocznicę założenia Towarzystwa Naukowego w Toruniu oraz 100. rocznicę powołania Instytutu Bałtyckiego w Toruniu.

W 2025 roku przypada 150. rocznica założenia Towarzystwa Naukowego w Toruniu – jednej z najstarszych i najważniejszych instytucji naukowych regionu. Powołane 16 grudnia 1875 r., Towarzystwo od początku swojej działalności odgrywało kluczową rolę w rozwoju polskiej nauki, ochronie dziedzictwa kulturowego oraz kształtowaniu tożsamości narodowej w okresie zaborów.

Rada Miasta Torunia, upamiętniając ten jubileusz, złożyła wyrazy uznania wszystkim twórcom i kontynuatorom dorobku Towarzystwa oraz podkreśliła jego nieoceniony wkład w rozwój nauki, kultury i życia intelektualnego Torunia. Towarzystwo Naukowe w Toruniu pozostaje ważnym filarem środowiska akademickiego miasta i strażnikiem jego dziedzictwa intelektualnego.

Rada Miasta Torunia upamiętniła również 100. rocznicę powołania Instytutu Bałtyckiego w Toruniu. Wyraziła uznanie dla jego wybitnego wkładu w rozwój polskiej nauki, badań nad Pomorzem oraz umacnianie obecności i tożsamości Polski nad Bałtykiem. Rada w stanowisku podkreśliła rolę Instytutu jako ważnego ośrodka badań naukowych i refleksji intelektualnej, którego działalność miała znaczenie ogólnokrajowe.

Oddała także hołd twórcom i współpracownikom Instytutu, w tym ofiarom represji II wojny światowej, oraz przypomniała ich zasługi w budowaniu dorobku II Rzeczypospolitej. Zwróciła także uwagę na istotny udział pracowników Instytutu w powstaniu Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Upamiętnienie jubileuszu ma być okazją do refleksji nad rolą Torunia w kształtowaniu polskiej tożsamości na Pomorzu oraz inspiracją do dalszej troski o rozwój nauki, kultury i dobra wspólnego.

W sesji uczestniczyli reprezentujący instytucje prof. Andrzej Radziwiński Prezes Towarzystwa Naukowego w Toruniu oraz profesor Jacek Gackowski z Instytutu Archeologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego Obchodów 100-lecia Instytutu Bałtyckiego.

[>>>Więcej informacji na temat 150-lecie Towarzystwa Naukowego w Toruniu](#)

[>>>Tutaj przeczytasz na temat 100-lecia założenia Instytutu Bałtyckiego w Toruniu](#)

Projekt

Konwentu Seniorów
z dnia 11 grudnia 2025 r.
DRUK NR 485

STANOWISKO NR
RADY MIASTA TORUNIA
z dnia 2025 r.

w sprawie upamiętnienia 150. rocznicy założenia Towarzystwa Naukowego w Toruniu

Na podstawie art. 18 ust. 1 w związku z art. 7 ust. 1 pkt 8 i 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153) oraz § 21 ust. 7 i § 39 ust. 1 pkt 2 Regulaminu Rady Miasta Torunia stanowiącego załącznik nr 2 do Statutu Gminy Miasta Toruń (uchwała nr 146/99 Rady Miasta Torunia z dnia 15 kwietnia 1999 r. w sprawie przyjęcia Statutu Gminy Miasta Toruń (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2020 r. poz. 3209)) przyjmuje się stanowisko o poniższej treści.

W roku 2025 mija sto pięćdziesiąt lat od chwili, gdy w Toruniu – mieście o wielowiekowych tradycjach naukowych, obywatelskiej odpowiedzialności i kulturowego dialogu – powołane zostało Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Instytucja ta, zrodzona z patriotycznego ducha, z troski o dobro wspólne oraz z potrzeby pielęgnowania polskiej nauki w czasach zaboru, stała się jednym z najtrwalszych symboli intelektualnej niezależności i społecznego zaangażowania Torunia.

Pragnąc oddać należne uznanie zasłużonym twórcom i kontynuatorom tej wybitnej instytucji, Rada Miasta Torunia przypomina, że Towarzystwo Naukowe w Toruniu, powołane 16 grudnia 1875 r. z inicjatywy Zygmunta Działowskiego oraz grona wybitnych ziemian, duchownych i lekarzy, od samego początku stanowiło ostoję polskiej myśli naukowej na ziemiach objętych zaborcą germanizacją. Towarzystwo strzegło prawdy historycznej, badało dzieje Pomorza i szerzyło wiedzę, stając się jednym z duchowych filarów narodowej tożsamości. Od samego początku wierne swojej misji badawczej i patriotycznej, przez całe dziesięciolecie broniło polskiej pamięci historycznej, pielęgnowało język i kulturę, a zarazem rozwijało naukę na poziomie europejskim.

Rada Miasta Torunia składa głęboki hołd tym wszystkim, którzy w ciągu minionych 150 lat – od Ignacego Łyskowskiego, przez ks. Stanisława Kujotę, Ludwika Rydygiera, Zygmunta Mocarskiego, Antoniego Prochaskę, po powojennych prezesów: Konrada Górskiego, Władysława Dziewulskiego, Mariana Biskupa, Andrzeja Woszczyka, Jana Kopcewicza i aktualnie Andrzeja Radziwińskiego – budowali prestiż, rangę i naukowe znaczenie Towarzystwa. Ich dorobek pozostaje częścią duchowego dziedzictwa miasta.

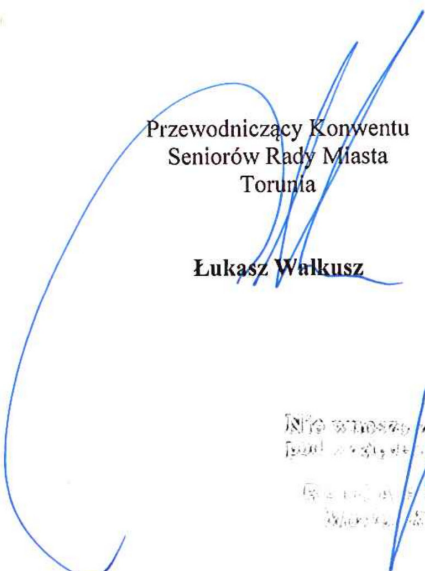
Rada Miasta Torunia podkreśla wkład Towarzystwa w rozwój kultury Torunia, w szczególności w tworzenie pierwszych zbiorów muzealnych i bibliotecznych, które stały się fundamentem dzisiejszych instytucji kultury – Książnicy Kopernikańskiej i Muzeum Okręgowego. Wydawnictwa TNT, takie jak „Roczniki”, „Fontes”, „Zapiski Historyczne” oraz liczne serie naukowe, odegrały nieocenioną rolę w dokumentowaniu historii Pomorza i w budowaniu prestiżu toruńskiej humanistyki.

Rada Miasta Torunia oddaje hołd i cześć członkom Towarzystwa, którzy ponieśli śmierć w okresie II wojny światowej, w szczególności prezesowi ks. Alfonsowi Mańkowskiemu, zamordowanemu w obozie koncentracyjnym Stutthof. Ich ofiara przypomina, że służba nauce i Ojczyźnie była w dziejach Towarzystwa Naukowego nierozdzielnie związana z odwagą i wiernością najwyższym wartościom.

Rada Miasta Torunia z uznaniem podkreśla, że po wojnie Towarzystwo odrodziło się i związało swe losy z nowo powstałym Uniwersytetem Mikołaja Kopernika, współtworząc środowisko uczonych oraz kształtując oblicze toruńskiej nauki na kolejne dziesięciolecia.

W obliczu jubileuszu Rada Miasta Torunia wyraża najgłębszą wdzięczność wszystkim członkom Towarzystwa – zarówno tym, którzy przez minione pokolenia wznosili gmach jego dokonań, jak i tym, którzy dziś, z pełnym oddaniem, kontynuują misję służby nauce, kulturze i społeczeństwu.

Rada Miasta Torunia, świadoma wielopokoleniowego dorobku Towarzystwa Naukowego w Toruniu, wyraża przekonanie, że instytucja ta – wierna swym tradycjom, zakorzeniona w historii i otwarta na przyszłość – pozostanie jednym z najważniejszych strażników i twórców dziedzictwa intelektualnego naszego miasta.

Przewodniczący Konwentu
Seniorów Rady Miasta
Torunia

Łukasz Walkusz

Przewodniczący Rady Miasta
Torunia

Łukasz Walkusz

INTE WITOSZ, ZAKŁAD
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Projekt

Konwentu Seniorów
z dnia 11 grudnia 2025 r.
DRUK NR 467

STANOWISKO NR
RADY MIASTA TORUNIA
z dnia 2025 r.

w sprawie upamiętnienia 100. rocznicy powołania Instytutu Bałtyckiego w Toruniu

Na podstawie art. 18 ust. 1 w związku z art. 7 ust. 1 pkt 8 i 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153) oraz § 21 ust. 7 i § 39 ust. 1 pkt 2 Regulaminu Rady Miasta Torunia stanowiącego załącznik nr 2 do Statutu Gminy Miasta Toruń (uchwała nr 146/99 Rady Miasta Torunia z dnia 15 kwietnia 1999 r. w sprawie przyjęcia Statutu Gminy Miasta Toruń (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2020 r. poz. 3209)) przyjmuje się stanowisko o poniższej treści.

Rada Miasta Torunia, w poczuciu odpowiedzialności za zachowanie dziedzictwa narodowego oraz z głębokim szacunkiem dla dorobku twórców polskiej nauki i kultury, przyjmuje niniejsze stanowisko, wyrażając głęboki szacunek i uznanie dla dorobku Instytutu Bałtyckiego w setną rocznicę jego powołania.

W dniu 31 sierpnia 1925 roku, w historycznych murach toruńskiego Dworu Artusa, narodziła się instytucja, która na dziesięciolecie ukształtowała sposób myślenia o Pomorzu i jego związkach z Rzeczypospolitą. Instytut Bałtycki stał się wyjątkowym ośrodkiem badań, refleksji i pracy społecznej, promieniującym z Torunia na całą Polskę i poza jej granice.

Rada Miasta Torunia podkreśla, że działalność Instytutu miała znaczenie fundamentalne, zarówno dla rozwoju polskiej myśli naukowej, jak i dla umacniania obecności Polski nad Bałtykiem. Z Torunia koordynowano badania pomoroznawcze, tworzone ambitne programy rozwojowe dla Pomorza, a także kształtowano wizję państwa nowoczesnego, zakorzenionego w historii i świadomego swoich strategicznych zadań.

Wśród dorobku Instytutu Bałtyckiego szczególne miejsce zajmują liczne publikacje dokumentujące historyczne, kulturowe i geograficzne więzi Pomorza z Polską. Rada Miasta z głęboką czcią wspomina także tych współpracowników Instytutu, którzy w czasie II wojny światowej padli ofiarą represji hitlerowskiej III Rzeszy, płacąc najwyższą cenę za służbę Ojczyźnie i za obronę polskiej tożsamości.

Rada Miasta Torunia przywołuje z uznaniem nazwiska tych, którzy swoją wiedzą, pracą i patriotyzmem budowali fundamenty Instytutu Bałtyckiego: Otto Steinborna, Józefa Wybickiego, Józefa Borowika, Teodora Tyca i wielu innych wybitnych toruńskich społeczników, naukowców oraz urzędników współtworzących dorobek całej II Rzeczypospolitej.

Szczególnie doniosłe było zaangażowanie pracowników Instytutu w proces zakładania powojennego uniwersytetu w Toruniu. Dzięki ich wysiłkom, obok kadry przybyłej z Wilna i Lwowa, w 1945 roku powstał Uniwersytet Mikołaja Kopernika – jedna z najważniejszych polskich uczelni, której początki sięgają bezpośrednio działalności Instytutu. Wśród jego pierwszych pracowników znaleźli się m.in. Karol Górski, Bożena Stelmachowska i Roman Jakimowicz – osoby, które jeszcze przed wojną tworzyły intelektualny potencjał Instytutu Bałtyckiego.

Rada Miasta Torunia pragnie, aby upamiętnienie Instytutu Bałtyckiego stało się okazją do refleksji nad rolą Torunia w budowaniu polskiej tożsamości na Pomorzu oraz inspiracją dla obecnych i przyszłych pokoleń do aktywnej troski o dobro wspólne, rozwój nauki, kultury i lokalnej wspólnoty.

Dziedzictwo Instytutu Bałtyckiego pozostaje żywym świadectwem twórczej energii, odpowiedzialności i patriotyzmu jego założycieli i współpracowników. Rada Miasta Torunia oddaje im cześć, wyrażając wdzięczność za ich wkład w historię regionu i całej Rzeczypospolitej.

Przewodniczący Konwentu
Seniorów Rady Miasta
Torunia

Łukasz Walkusz

Przewodniczący Rady Miasta
Torunia

Łukasz Walkusz

Przewodniczący Rady Miasta
Torunia

Fot. © UMT 2025, autor: Wojtek Szabelski, licencja: CC BY-NC 4.0

- [Powrót](#)
- [Udostępnij na: X](#)
- [Udostępnij na: FB](#)
- [Drukuj](#)
- [PDF](#)